Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta (HE 114/2021)

Timo Halonen ja Heta Ratasvuori
Maa- ja metsätalousministeriö

Esityksen tavoite

- Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahasto on yksi ohjelmakauden 2021-2027 EU-rahastoista ja jatkumoa ohjelmakauden 2014-2020 Euroopan meri- ja kalatalousrahastolle.
- **Tavoitteena on kansallisella lainsäädännöllä varmistaa rahaston tehokas ja läpinäkyvä täytäntöönpano.**
- Esityksellä täydennetään EU-lainsäädäntöä. Ilman kansallista lainsäädäntöä EU-asetuksen velvoitteita rahaston toimeenpanosta ei voitaisi toteuttaa.

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahasto

EU-säädökset

- Parlamentin ja neuvoston yleisasetus 1060/2021
- Parlamentin ja neuvoston EMKVR-asetus 1139/2021
- Komission täytäntöönpanosäädökset ja delegoidut säädökset (useita valmisteilla)

Kansalliset säädökset

- EMKVR-laki
- EMKVR-asetus
- Sopimusasetus tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla

Ohjelma-asiakirjat

- Kumppanuussopimus
- Kansallinen ohjelma

+ Komission ja Suomen viranomaisten ohjeet

Esityksen sisältö

- Lailla säädettäisiin:
  - rahastoa hallinnoivista viranomaisista,
  - tuen myöntämisen edellytyksistä,
  - tuen hakemiseen, myöntämiseen, maksamiseen ja takaisinperintään liittyvistä menettelyistä,
  - tietojärjestelmästä ja sen rekisterinpitäjistä,
  - tietojen saannista ja luovuttamisesta sekä tarkastusoikeudesta.

Rahaston viranomaisrooleihin ei esitetä muutoksia

- Maa- ja metsätalousministeriö:
  - hallintoviranomainen ja kirjanpitotoiminnon hoitaminen,
  - tarkastusviranomainen.
- ELY-keskus:
  - tuen myöntäjä (välittävä toimielin).
  - Tehtävien keskittäminen edelleen kolmeen ELY-keskukseen (Varsinais-Suomen, Pohjois-Savon ja Lapin ELY-keskukset).
- KEHA-keskus:
  - tuen maksaja & takaisinperinnät (välittävä toimielin).
- VN:n asettama seurantakomitea ohjaa ja seuraa rahaston toimeenpanoa.
- Kalatalouden paikalliset toimintaryhmät toteuttavat alueellisia strategioita.

Keskeiset ehdotetut muutokset

- Kalastuksen investointitukien tuen saajien edellytyksiä muutetaan.
  - Jatkossa myös II-ryhmään kuuluva kalastaja voi saada tukea tietyin edellytyksin. Muutoksella halutaan edistää uusien kalastajien alalle tuloa sekä ehkäistä ns. turhia takaisinperintöjä.
  - Edellytyksenä riittävät taloudelliset edellytykset toteuttaa hanke sekä vastata tuetun toiminnan jatkuvuudesta hankkeen päättymisen jälkeen (5 v.). Tällä varmistetaan, että kalastuksen investointituet ohjautuvat todelliseen kaupalliseen kalastukseen.
- Sähköinen asiointiprosessi pakollinen.
  - Paperihakemuksia ei voisi enää jättää. EU-lainsäädäntö edellyttää sähköisiä prosesseja.
- Menettelyjä yhtenäistetty valtionavustuslain kanssa.
- Tukitasojen ja tukimallien säätäminen valtioneuvoston asetuksella.

Pienempiä ehdotettuja muutoksia

- Yhteistyöhankkeilta vaaditaan sopimusta, josta säädetään laissa.
- Tuen vähimmäismäärä (1 000 €) poistuu.
- Takaisinperinnän raja laskee 250 eurosta 100 euroon.
- Tuen hakijan oikeus seurata asian käsittelyä tietojärjestelmässä sekä kalatalouden paikallisten toimintaryhmien oikeus tiettyjen tietojen katseluun.
- Selkeyden vuoksi tarpeen säätää tietojärjestelmän rekisterinpitäjistä.
- Tietojärjestelmän sisällöstä ja tietojen julkisuudesta ei säädettäisi erikseen.

Valtioneuvoston asetus

- Laissa annettaisiin valtuutus säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella:
  - hyväksyttävistä kustannuksista, tuen määrästä, avustusmuotojen käyttökohteista, käytön perusteista ja suuruudesta sekä vastikkeetta tehdyn työn arvosta ja enimmäismäärästä,
  - kehittämissuunnitelman sisällöstä ja esittämisestä,
  - yhteisrekisterinpitäjien keskinäisistä vastuista.
- Tuen määrästä ja yhteisrekisterinpitäjien vastuista ei ole aiemmin säädetty asetuksella.
- Hylkeiden saaliille aiheuttamien vahinkojen kompensointi on yksi avustusmuoto, jonka perusteista säädettäisiin tarkemmin asetuksella (nykyisin laskentamallin kuvaus toimintaohjelmassa).
- Asetusvalmistelut on aloitettu ja lausuntomenettely on tarkoitus käynnistää loppuvuodesta.
- On mahdollista, että asetusta joudutaan täydentämään keväällä. Erityisesti hylkeiden aiheuttamien vahinkojen kompensointia koskeva malli vaatii pidemmän valmisteluajan.

Voimaantulo

- Ohjelmakausien sujuvan vaihtumisen varmistamiseksi lain voimaantuloksi edotetaan 1.12.2021.
- Voimaantulo 1.12.2021 mahdollistaisi pakollisten viranomaistoimien rahoituksen sekä kalatalouden paikallisten toimintaryhmien valinnan ja toiminnan käynnistämisen ilman katkosta.
- Investointi- ja kehittämishankkeiden rahoittaminen käynnistyisi, kun komissio on hyväksynyt Suomen ohjelman. Tämän ennakoidaan tapahtuvan alkuvuodesta 2022.